

(складова професійної загальнопедагогічної роботи вчителя), **особливого** (має свою специфіку, зумовлена закономірностями творчого процесу і формуванням творчої особистості) **індивідуального** (відображає залежність валеологічної підготовки від особистісних якостей учителя).

Література

1. Жерносек І.П. Передовий педагогічний досвід: проблеми й пропозиції // Педагогіка і психологія, 1994. – № 1. – С. 111-112.
2. Новикова Н.І. Слово про вчителя // Педагогічна думка, 2004.- №3.- С.66-67.
3. Психологія творчості / Под. ред. Я.А.Пономарева. – М., 1990.
4. Сисоєва С.О. Педагогічна творчість учителя: визначення, теоретична модель, функції підготовки // Педагогіка і психологія, 1998. – № 2. – С. 161-162, 164-167.

Л.М. ОМЕЛЬЧЕНКО

АЛКОГОЛІЗМ ТА НАРКОМАНІЯ ЯК ЧИННИКИ ДЕСТРУКТИВНИХ КОНФЛІКТІВ У МОЛОДІЙ СІМ'Ї

У статті обґрунтовується поняття „деструктивний конфлікт”, визначаються причини, що зумовлюють появу цього феномена в молодій сім'ї, накреслюються можливі шляхи подолання сімейних деструктивних конфліктів.

В статье рассматривается понятие «деструктивный конфликт», определяются причины, вызывающие это явление в молодой семье, намечаются возможные пути преодоления семейных деструктивных конфликтов, обусловленных алкоголизмом и наркоманией.

The conception of “a destructive conflict”, the causes of its appearance in a young family are shown in the article.

Кожна сім'я у процесі своєї життєдіяльності неодноразово потрапляє в конфліктні ситуації без яких родинне життя неможливе. Деякі вчені (О.Кочетов, А.Іванов, А.Логінов, О.Морозов та ін.) взагалі класифікують їх як звичайне явище, що супроводжує людські взаємини, невід'ємний компонент родинного життя, незалежно від того, настільки щасливими відчують себе у шлюбі члени подружжя.

Єдиного визначення поняття “конфлікт” не існує. Так, О.Морозов тлумачить його як сутичку протилежно спрямованих, взаємонесумісних тенденцій, окремо взятого епізоду у свідомості, міжособистісних взаємодіях чи міжособистісних стосунках індивідів або груп людей, пов'язану негативними переживаннями [3; 37]. Є. Тонков у його трактуванні схиляється до концепції депривації, унаслідок якої породжується конфліктний стан, заснований на явному розходженні між очікуваннями і можливостями їх задоволення. Суть цієї концепції полягає у розкритті загальної механізми реалізації та взаємодії інтересів і потреб у суспільстві [3; 44]. А. Анцупов, А. Шипилов наголошують на тому, що конфлікт – це наявність протиріч, у будь-якому випадку відмінностей між інтересами, цінностями, цілями, мотивами, ролями суб'єктів [4; 225]. О. Бандурка, В. Тюріна, О. Федоренко: конфлікт – це процес різкого загострення протиріччя й боротьби двох сторін у вирішенні проблеми, що має особисту значимість для кожного з його учасників [1; 147].

У визначенні сімейного конфлікту, суть якого полягає в зіткненні протилежно спрямованих інтересів, думок, поглядів, цілей, позицій, потреб тощо чоловіка й дружини чи батьків та дітей, більшість вчених (О.Морозов, В.Солодніков, О.Іванов, Т.Алексєєнко та ін.) сходяться на тому, що він є різневидом соціального. Дослідження низки психологів засвідчують, що у 80 – 85% сімей постійно відбуваються конфлікти [3; 183]. У 15 – 20%, що залишилися, фіксується наявність сварок із різних причин.

Найбільша кількість труднощів, що спіткають людину, як правило, спричинена різкою зміною способу життя особистості – однією із таких кардинальних змін і є укладення шлюбу. Процес формування молодої родини – явище тривале і непросте, яке ускладнюється не тільки труднощами первинної адаптації, а ще й невеликим терміном її тривалості: порівняно швидка поява дитини в родині, яка визначає перехід до вторинної адаптації, супроводжується необхідністю вирішення значної кількості практичних і психолого-педагогічних проблем нової якості.

Залежить від двох типів конфліктів – внутрішні й зовнішні, конструктивні й деструктивні [2; 60]. У дослідженню Катті склалося однозначно негативне ставлення до конфлікту як до ознаки неблагополуччя сім'ї, небажаного явища, що руйнує функціональну здатність молодого родуни. Конфлікт в родині (Т. Зіммер, Р. Дарендорф, А. Лурія, Н. Гришина, Ф. Бородин, Н. Коряк та ін.) може розглядати його як стимул до змін і розвитку, що має немале значення і для учасників конфлікту і для їх соціального оточення. Однак досить важко дати узагальнену оцінку позитивної та негативної ролей конфлікту, оскільки більшість із них мають одночасно і конструктивні, і деструктивні функції. Ступінь конструктивності й деструктивності конкретного конфлікту залежить від багатьох факторів, основними з яких є процеси вирішення та його результати [3; 46].

Конструктивним є такий конфлікт, що повністю чи частково долає протиріччя, що виникають наслідком неадекватності характерів, оцінок, культури поведінки, умінь сприймати і висловлюватися, інших тощо. Він допомагає молодим чоловіку й дружині краще зрозуміти один одного, сприяє досягненню спільної мети подружнього життя, рівноправному розподілу сімейних обов'язків, згуртованості сім'ї. Він „... виводить... на новий більш високий і ефективний рівень функціонування...” [1; 147].

Деструктивний – спричинює появу взаємної неприязні між членами молодого подружжя, а також й ворожості, агресивності, супроводжується негативним впливом на психічний стан. Наслідком такого конфлікту – відчуття неминучості нових сутичок, емоційна напруга, незадоволеність життям [2; 60].

Серед основних причин, що зумовлюють появу деструктивних конфліктів, більшість авторів (В. Кравець, Т. Суслора, В. Солоніков, Ю. Якубова та ін.) виділяють такі: незадоволення потребами в увазі й значущості своєї особистості, приниження гідності з боку іншого партнера, його зневажливе ставлення; розбіжності репродуктивних установок членів молодого подружжя; відсутність завіри і підтримки з боку іншого члена молодого сім'ї; пристрасть одного з подружжя до азартних ігор, наркотиків чи азартних ігор; розбіжності в поглядах на розподіл господарсько-побутових обов'язків; незадоволення потреб у матеріальному забезпеченні сім'ї; розбіжності оцінок характеру чоловіка; незадоволення потреб у матеріальному забезпеченні сім'ї; розбіжності оцінок характеру чоловіка; незадоволення потреб у матеріальному забезпеченні сім'ї; розбіжності оцінок характеру чоловіка.

Як бачимо, не останнє місце серед факторів, що зворотно корелюють зі стабільністю шлюбу, займає пристрасть одного із членів подружжя до спиртних напоїв чи наркотиків. Алкоголізм є однією з найбільш актуальних соціально-педагогічних проблем. Вона має глибоке культурне й соціально-економічне коріння.

Із медичного погляду алкоголізм – це хронічне захворювання, що характеризується незворотним потягом до спиртних напоїв. Із соціального – форма девіантної поведінки, яка характеризується патологічним потягом до спиртного і, як наслідок, наступною деградацією особистості [1; 244].

Алкоголізм та пияцтво – поширені явища в Україні: підтвердженням цього є статистичні дані [1; 12]. Упродовж століть усі визначні події святкуються з алкоголем, смак спиртних напоїв закладений із дитинства. У віці 10 років 17% дітей уже куштували алкогольні напої, а в 15 років – дві третини опитаних. Споживання алкоголю постійно зростає по досягненню 10 – 13 років, стрімко зростається вгору у віці 14 – 18 років і стабілізується у період із 19 до 22 (охоплює 30 – 40% населення). Наведені вище цифри свідчать: досить значна частина молоді шлюбного віку схильна до пияцтва. Це явище спричинене низкою факторів соціального і психологічного походження: бажанням уникнути (позбутися) проблем, які виникають унаслідок відсутності власного житла, безробіття, низької заробітної плати; доступності спиртних напоїв; наявністю реклами, що стимулює появу потягу до алкоголю; бажанням самоствердитися, зумовленим невмінням розкрити себе в сім'ї, самотність чи небажанням враховувати цінності й погляди іншого; прагненням домогтися визнання із боку шлюбного партнера ненормативною поведінкою, урізноманітнити життя; незнанням чи неусвідомленням негативного впливу алкоголю на здоров'я самої особистості та її потомства.

Зловживання одним із подружжя алкоголем призводить до руйнації морально-емоційної сфери сімейних стосунків, що є підґрунтям благополуччя родини. У таких сім'ях, як правило, порушується взаємосприйняття членів молодого подружжя, порушуються репродуктивна, деструктивна, виховна, господарча, комунікативна функції. Дитина-дошкільня, що формується в такій сім'ї, стає свідком постійних сварок, у неї виникає потреба в приховуванні алкоголізму одного (обох) батьків, тому вона внутрішньо переживає свою неповноцінність, відчуваючи сором, пригнічення [1; 250].

Звичайно ж, прилучення одного з подружжя до алкоголізму – сімейна трагедія. Хворий не може своєї моральної деградації, інший шлюбний партнер не може змиритися з його девіантною

поведінкою. Наразі виникає деструктивний конфлікт, викликаний розбіжністю між очікуваннями одного члена подружжя та бажаннями іншого. Нерідко конфліктна ситуація, що має деструктивні ознаки, супроводжується агресивністю алкозалежного, яка спричинює часті сварки чи й бійки, мають психотравмуючий вплив на дітей і дорослих такої сім'ї. Тому нерідко розлучення стає єдиним можливим вирішенням проблеми захисту членів родини.

Ще одним негативним наслідком зловживання спиртними напоями є формування наркотичної залежності, якій передують так звана адиктивна поведінка – зловживання різними речовинами, що змінюють психічний стан [1; 283]. Статистика засвідчує, що у 90-их роках минулого століття в Україні зареєстроване зростання темпів поширення наркоманії серед молоді. В 1993 році у клініці наркотичної реабілітації було зареєстровано 27000 пацієнтів віком 15 – 22 роки, а до кінця 1998 – 72000. За даними наукових досліджень (О. Бандурка, В. Тюріна, О. Федоренко та ін.), проблема сьогодні загострюється: частіше трапляються випадки залучення батьками-наркоманами до вживання наркотичних речовин власних дітей.

Причинами швидкого поширення наркотичної залежності серед молоді України вважають (О. Безчотнова, О. Бандурка, В. Тюріна, О. Федоренко, О. Балакірева, О. Вакуленко та ін.) пропагування такої молодіжної субкультури, в якій особливою цінністю є певна незалежність від сім'ї, суспільства, побутування міфів про наркоманію („Я в будь-який час можу відмовитися, я не наркоман“, „Алкоголь і тютюн – це теж наркотики, тому немає нічого страшного в прийнятті легких наркотичних речовин“), поширення соціального інфантилізму серед молоді, швидке зубожіння значної частини населення держави.

Таким чином, соціально-педагогічними умовами подолання сімейних деструктивних конфліктів, спричинених алкоголізмом та наркотичною залежністю, можуть бути наступні: заміна одноразової психолого-педагогічної допомоги сім'ї системним впливом; розширення комунікативних можливостей родин (залучення до спілкування з подружжям, що переживає кризу, близькими знайомих; друзів); переконання в необхідності відвідування консультацій, що надаються центрами соціальної служби для молоді; підвищення культури спілкування молодого подружжя, зміни способу проведення вільного часу тощо.

Отже, проблема подолання деструктивних конфліктів у молодій родині є надзвичайно актуальною, проте складною. Вирішення її сприятиме зміцненню інституту сім'ї як моделі суспільства, зниженню темпів поширення алкоголізму та наркоманії серед молоді.

Література

1. Бандурка О.М., Тюріна В.О., Федоренко О.І. Основи психології і педагогіки. – Харків: Нац. ун-т внутр. справ, 2003. – 336с.
2. Молода сім'я України 90-их / Ред. колегія: Якубова Ю.М., Головатий М.Ф., Яременко О.О. – К.: А.Л.Д., 1996. – 104с.
3. Социальная конфликтология: Учеб. пособие для студ. высших учеб. заведений / Под ред. А.В. Морозова. – М.: Академия, 2002. – 336с.
4. Социальная психология: Учеб. пособие для студ. высших учеб. заведений / Под ред. А.Н. Сухова, А.А. Деркача. – М.: Академия. – 600с.
1. 5. Формування здорового способу життя молоді: проблеми і перспективи / О. Яременко, О. Балакірева, О. Вакуленко та ін. – К.: Український ін-т соціол. досліджень, 2000. – С. 12.

Ю.М.ПАНИШКО., В.І.КОВЦУН., Р.С.КОЗІЙ

ШЛЯХИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

В статті розглядаються деякі методи та способи впливу на здоров'я людини.

В статье рассматриваются некоторые методы и способы влияния на здоровья человека.

In article consider some methods and influence methods on man health

Природа подарувала людині безмежні можливості. Людина як унікальне явище природи є прикладом вищої складності будови, саме в ньому органічно з'єднуються біологічні і соціальні, матеріальні та духовні процеси. Як представник біологічної системи розвивається в рамках законів термодинаміки.